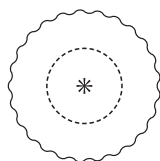

ELS QUATRE VAN PASSAR
EL DIA JUNTS
CHRIS KRAUS

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS DE FERRAN RÀFOLS GESA

La Segona **Perifèria**

«*Els quatre van passar el dia junts* és una política narrada a foc viu: una novel·la sobre els supervivents i els ofegats en el brutal paisatge que habitem avui dia als Estats Units».

Siri HUSTVEDT

«*Els quatre van passar el dia junts* és la gran novel·la americana que ens cal avui dia per entendre què ha passat als Estats Units. Per entendre com hem arribat fins aquí. És el llibre de la nostra època, de la mateixa manera que *American Psycho* va ser possiblement el llibre dels vuitanta i noranta. Ens ensenya com ha passat, com tot està relacionat, com de mica en mica el somni americà s'ha convertit en el malson americà, ben bé al nucli, en la classe mitjana del país. Aquesta és l'obra mestra de Chris Kraus. És la prova que és molt més que una autora icònica, transgressora i innovadora: es troba entre els millors escriptors nord-americans, i és capaç d'explicar-nos què li passa al món i transformar el nostre estupor en reflexió».

Constance DEBRÉ, autora de *Name*

«Aquest llibre és una novel·la sobre el moment que viuen els Estats Units escrita per una autora amb unes antenes que sintonitzen les connexions més subtils i les divergències més estranyes. Chris Kraus té el do de fer que l'esfera íntima faci part d'un patró i que aquest patró sigui una manera fresca i compromesa d'escenificar com vivim avui dia».

Colm TÓIBÍN

«Chris Kraus és una de les millors autores nord-americanes, de les més pures, menys convencionals i més inspiradorament estranyes. És una artista dels marges: de la delinqüència i l'addicció i la davallada, de la indignitat de la pobresa i les injustícies de classe. És seriosa, però no és mai carregosa, sinó divertida i irònica; un delicat esperit que, sempre que cal, treu la navalla. La literatura nord-americana tindria més bona salut —i seria més vital, més divertida— si hi hagués més lectors de Chris Kraus».

Benjamin MOSER

«La versió [de Kraus] d'una clàssica tragèdia americana [...] una obra enlluernadora i sofisticada, no només des del punt de vista formal, que aborda alhora els llargs tentacles de l'addicció i la trajectòria d'una Amèrica gairebé irreconeixible».

Bookforum

«La novel·lista Chris Kraus no demana l'atenció del lector, sinó que se la guanya. En les seves observacions i en la manera que té d'acostar-se a la veritat hi ha sempre una idiosincràsia que fan que hi vulguis veure més clar i viure amb més intenció. Hi ha autors fan que la vida sembli un joc. En canvi, Kraus, també cineasta i crítica d'art, fa que sembli un projecte».

The New York Times

«Una nova mena de llibre: documental, genuïnament novel·lístic».

The Guardian

I

... Just abans que la Catt fes cinc anys, la seva família es va traslladar d'East Bronx a Milford, Connecticut. Era hivern, i la Catt recorda que va explorar el pati mentre els seus pares netejaven la casa i desfeien caixes. La Carla, de dos anys, la seva germana petita, devia estar posada dins del parc. Uns rosers marronosos per efecte de l'hivern s'enfilaven per la paret del garatge, i una gran conífera atalaiava la separació entre casa seva i el caminet dels veïns. La casa que hi havia a l'altra banda era buida, amb les finestres folrades amb taulons, per passar l'hivern. Als Catalano, els seus nous veïns, no els coneixerien fins el Dia dels Caiguts, quan vinguessin de Nova Jersey per passar l'estiu. La Catt va agafar una branca nua i gelada i va perforar la neu. Al peu de la conífera va trobar un tros d'una galleda de fer castells de sorra. Enterrada sota el gel translúcid, el fred l'havia adherit al terra. La Catt va fer força amb la branca.

En Jasper, el seu pare, havia sortit per comprovar que estigués bé, i la va ajudar a extreure la galleda. «Mira», va dir ella, «he trobat un regal del gel!» «Un regal del cel», va contestar el pare. «Un regal del gel, un regal del cel...». I la Catt va somriure mentre tots dos paladejaven els significats el·líptics de les paraules com si fossin caramels.

La casa nova era a Wildemere Avenue, l'últim carrer que hi havia en direcció sud abans d'arribar a l'entrada sense vigi-

l'ant de Laurel Beach, que era una urbanització privada. Una llarga tanca metàl·lica separava els residents de Wildemere Avenue dels veïns més acabats de Laurel Beach. «Heu arribat a Laurel Beach — Una urbanització privada, accés exclusiu per a membres — Fundada el 1903», anunciava, en lletra lligada, un gran rètol blanc de fusta col·locat a l'altra banda de la tanca. «Milionaris de pa sucat amb oli», li agradava dir a la Sybille Brock amb un esbufec burleta. La Sybille, com ben aviat descobririen els pares de la Catt, en Jasper i l'Emma, era la historiadora oficiosa del veïnat. Amb poc més de cinquanta anys, i sense haver-se casat mai, la Sybille vivia tot l'any a Wildemere Avenue, amb una tieta seva molt gran, en una casa senzilla amb teulada a dues aigües. A la Sybille no li passava res per alt. Coneixia la pitjor versió de tots els habitants de Milford.

Anys enrere, Wildemere Avenue havia sigut propietat de l'extinta Wildemere Beach Association, un reguitzell de casetes de platja i bungalows construïts durant els anys vint per a famílies italianes de classe treballadora que havien prosperat, amb dones i fills que anaven a passar-hi l'estiu des de Brooklyn o Hoboken. Els Catalano, ja força grans, eren dels últims supervivents d'aquella tribu d'estiuejants.

Amb els anys, en aquelles antigues cases d'estiueig de mica en mica s'hi van instal·lar calderes i proteccions exteriors per a les finestres, i es van vendre a famílies de la zona que hi vivien tot l'any, amb pares que feien de lampista o de fuster, o que treballaven a les fàbriques d'helicòpters i de munició, la Sikorsky i la Remington, situades a menys de quinze quilòmetres. Eren famílies catòliques o bé no religioses. Mentre la política exterior dels Estats Units encadenava la Guerra

de Corea amb la Guerra Freda i el conflicte del Vietnam, aquelles fàbriques van fer una calerada en contractes estatals. Amb els convenis sindicals i les hores extres, els operaris de les línies de producció guanyaven més que un professor o un bomber.

En algun moment d'un passat que no recordava ningú tret de la Sybille Brock, Wildemere Beach havia tingut una associació de propietaris i una casa club de dues plantes on els veïns organitzaven festivals i jugaven a cartes i al bingo. A mesura que les antigues cases d'estiueig es remodelaven i es venien a famílies de la zona, l'associació es va disgregar i la casa club va tancar. Walnut Avenue, amb la seva successió de cellers, bars i una fira d'atraccions que obria cada estiu, delimitava el flanc nord de Wildemere Beach. Els hotels que hi havia al llarg de Broadway s'havien convertit en residències per a gent gran sense els permisos en regla, pisos per a solters o habitatges de lloguer d'una sola peça. Un restaurant italià, el Laruso, obria la barra a les dotze del migdia per a una clientela escadussera de veterans de guerra que vivien en alguna pensió.

Més al sud, els amplis jardins de gespa de Laurel Beach eren un món paral·lel. Inspirades en les majestuoses residències de Cape Cod o East Hampton, les cases de dues o tres plantes de Laurel Beach tenien entre deu i dotze habitacions i estaven flanquejades per porxos d'elegants curvatures. Teules fosques de cedre, finestres panoràmiques i galeries exteriors. Totes les avingudes, numerades de la primera a la vuitena, desembocaven a Broadway, on hi havia una reixa amb una porta que donava a la platja privada i al passeig marítim. A la Cinquena Avinguda, el cor mateix de Laurel Beach, l'associació conservava una casa club enorme coneguda com el

Casino. Envoltat de pistes de tenis, al Casino s'hi feien els balls d'estiu i era la seu del clubs infantils de natació i tenis. A principis dels seixanta, Laurel Beach semblava una opció contemporània i de bon gust per a les famílies dels professionals liberals de Milford. La platja i totes aquelles instal·lacions la feien clarament preferible al centre tradicional de riquesa del municipi, el reguitzell de cases senyoriales i plenes de corrents d'aire que vorejaven el parc.

Al principi, la mare de la Catt, l'Emma, no sabia res d'això. Per a ella, Wildemere Avenue era un carrer idíl·lic i tranquil al mig del camp. Si mirava a l'altra banda de la tanca des del pati de casa seva, veia una residència de tres plantes que se li apareixia com una autèntica mansió i l'extensa casa coberta d'heura on vivien el doctor Malone, metge de capçalera jubilat, i la seva dona. La seva, de casa, tenia una forsitia, un pomer bord i una magnòlia. Una filera de sassafrassos delimitava el jardí per la banda oest i els separava dels veïns més propers, els Pellicano.

La primera setmana de ser a Milford, quan l'Emma encara estava fent-se a la casa, la Catt va anar a explorar el jardí dels Pellicano. La Bette Pellicano va veure una nena perduda per la finestra de la cuina —tenia un fill de la mateixa edat— i li va preguntar on vivia, però la Catt no l'hi va saber dir. L'únic que va respondre va ser «Hem anat a viure al camp». La Bette va deduir que devia ser filla dels veïns nous. Quan va dur la nena amb l'Emma, va repetir la frase de la Catt. «Ai, les criatures!», va riure, «són el que no hi ha, no trobes?», i l'Emma es va posar vermella com un tomàquet. Gairebé no havia sortit del Bronx, ella. No s'havia parat mai a pensar sobre la diferència entre el camp i un poble, però va entendre de seguida que Milford no s'assemblava gens a les urbanitzacions

de Massapequa i Levittown, a Long Island, on havien anat a viure part dels amics de tota la vida. Milford no tenia res a veure amb la ciutat. Era un lloc estrany i remot.

En Jasper i l'Emma van ser uns dels últims de la seva colla que se'n van anar d'East Bronx. Als carrers on s'havien criat entre jueus i italians ara gairebé només hi havia porto-riquenys. L'Emma no hi tenia res en contra, esclar, eren gent i prou, gent com ella i en Jasper, però es feien entre ells i només parlaven espanyol. Vuit anys després de casar-se, i fins que va arribar el trasllat a Milford, en Jasper i ella continuaven vivint a Tratman Avenue, al mateix pis d'una habitació que havien compartit amb l'ara difunt oncle George i amb la també difunta mare d'en Jasper. Cada nit obrien el sofà llit mentre les nenes dormien a l'habitació que havia sigut d'ella i en Jasper.

L'Emma tenia trenta-quatre anys quan es van traslladar a Milford; duia els cabells castanys curts, amb un serrell que s'arreglava ella mateixa per estalviar-se visites a la perruqueria. Havia arribat un moment que començava a dubtar si mai tindria un llit de debò per dormir-hi.

De més joveneta, l'Emma havia dormit al sofà del menjador de Taylor Avenue mentre la seva mare dormia a l'habitació i el seu padrastre s'incorporava per parlar amb la ràdio a tres metres d'ella, arrossegava les paraules, bevia i la cridava perquè anés amb ell. Mentre va ser petita, en Pat Kelley no la va voler, en aquell pis. Als quatre anys l'havien enviat a passar un any sencer a Nova Jersey amb la germana de la mare, vídua i sense fills. Els teus pares no et volen, li havia explicat la tieta Clara. Però tot va canviar quan l'Emma va arribar a la pubertat.

Les seves amigues sabien que en aquell pis en passava alguna, però ningú sabia quant feia que durava ni fins on havia arribat.

En Pat Kelley —l'Emma era incapaç de dir-li pare— no podia conservar cap feina més d'un mes. La pudor dels seus purets va omplir el pis fins que a la mare de l'Emma, que sempre havia estat delicada de salut, li van començar a xiular tota l'estona els pulmons. La mare de l'Emma treballava de dependent a Macy's, venia sabates a comissió. Havia pogut conservar la feina durant tota la Depressió, però quan l'asma va derivar en emfisema va haver de deixar de treballar. L'Emma era de les alumnes més destacades a la seva classe de l'institut James Monroe, feia de tresorera de la Societat Dramàtica. Anava especialment bé en anglès, llatí i francès, però va haver de renunciar al somni d'anar a la universitat. Va trobar una feina mecanografiant dades per als enginyers que construïen la nova autovia Bruckner. Els enginyers eren homes de bona pasta, en general, i amb el sou ella en tenia de sobres per pagar el lloguer.

L'Emma tenia vint-i-cinc anys, era tècnicament verge, baixeta, amb bona pitrera, rodona com un fruit del bosc, i amb uns cabells castanys llustrosos que li arribaven a les espatlles el diumenge que en Jasper va aparèixer a l'església episcopal de l'Expiació i la va sentir cantar al cor. Aquell edifici blanc de fusta amb l'agulla negra al campanar era a menys de dues illes de cases del pis on vivia l'Emma. Envoltat d'arbres i arbustos ben cuidats, era com si un esqueix d'un passat remot hagués perdurat entre els edificis de maons depriments de Taylor Avenue. Tota la vida, fins on tenia ús de memòria, l'església havia sigut l'únic lloc on l'Emma s'havia sentit completament neta. Era el seu refugi.

En Jasper, un any més jove que ella, ni tan sols era del barri. Vivia dues parades més enllà, a prop de Zerega Avenue, i anava a l'església de St. Peter, de pedra i molt més majestuosa, gairebé com una catedral, amb capella i cementiri propis. Si aquell any en Jasper no hagués decidit provar una església episcopal diferent cada diumenge, l'Emma i ell no s'haurien conegut.

En Jasper era alt, prim i molt distingit, diferent de tots els altres homes amb qui l'Emma havia sortit. Duia una jaqueta d'espigueta i quan anava a missa es treia un monocle de la butxaca interior per llegir el llibre de pregàries. L'Emma no ho trobava ridícul. Li semblava un gest d'una delicadesa infinita. I sabia muntar a cavall! A l'estil anglès, no com a l'oest. La majoria de caps de setmana feia de voluntari a la policia muntada de Nova York, que era la manera d'aprendre a anar a cavall a Central Park, i gratis. Tot i que vivia al Bronx, en Jasper treballava a Manhattan. Rondava les llibreries de segona mà de la part baixa de la Quarta Avinguda, entre Cooper, Union i el carrer Catorze, buscant primeres edicions poc freqüents i les novel·les populars que s'haguessin ressenyat al *Times* d'aquella setmana.

Declarat exempt del servei militar per cuidar la seva mare, que va estar molts anys malalta de Parkinson, en Jasper havia deixat l'escola als catorze anys i havia après llatí de manera autodidacta mentre treballava de missatger a jornada completa al barri de les joieries. Entre encàrrec i encàrrec, va descobrir el Gotham Book Mart del carrer Quaranta-set Oest, i fins i tot va assistir a unes quantes reunions de la Societat James Joyce. I pensar que l'Emma havia estat a punt de casar-se amb un carnisser, un any després d'acabar l'institut! Tota la seva vida, l'Emma s'havia sentit diferent de la gent

que tenia al voltant, no només pel que li havia passat tots aquells anys amb en Pat Kelly, com qui diu sota el nas mateix de la seva mare. Volia alguna cosa més que un cotxe últim model i bistec un cop a la setmana. En Jasper era el primer home amb qui sortia que podia parlar de música clàssica i de Shakespeare. Fins i tot tenia un accent diferent, com si hagués viscut mitja vida a Anglaterra o a Europa.

Quan feia un temps que festejaven, en Jasper li va confessar que en Julius Greene, que s'havia mort quan ell tenia tretze anys, en realitat no era el seu pare. En Julius Greene (originalment Glaubner, nascut en una barriada industrial de la Praga jueva) era paleta. Havia arribat tot sol a Nova York quan encara era un adolescent, havia començat com a aprenent i havia acabat dissenyant fonts ornamentals i estàtues per als parcs de la ciutat i els milionaris de Long Island. S'havia esperat a casar-se i ja havia fet els cinquanta quan va néixer en Jasper. En Julius, el fals pare d'en Jasper, tenia un taller a Bailey Avenue, dos treballadors i una camioneta a Kingsbridge, un veïnat de classe mitjana-baixa de West Bronx. El taller era a només tres carrers del dúplex a tres vents que havia comprat per a la família a Heath Avenue. En Jasper, en Franklin —el seu germà gran— i els seus pares vivien al pis de baix. L'oncle George —solter i parent llunyà— tenia llogat el pis de dalt.

Però el negoci d'en Julius no es va refer mai del tot, després de la Depressió. La gent ja no volia àngels ni fades funeraris de pedra per ornar el jardí, la mena d'oda a la mortalitat que s'havia fet popular durant els anys del Gran Gatsby. Quan es va morir als seixanta-tres, el banc va executar la hipoteca sobre la casa.

En Franklin ja havia fugit de West Bronx per estudiar a la Universitat de Califòrnia a Davis, i en Jasper, la mare i l'oncle van anar a viure més a l'est, a Westchester Square. En Jasper havia de lamentar tota la vida l'exili que l'havia tret de Kingsbridge (que l'emoció transformava en el seu relat en el barri adjacent i molt més acabat de Riverdale) i de la caseta de Heath Avenue (convertida també en una esplèndida mansió situada entre turonets de gespa per on pasturaven els conills i els cérvols), per passar al pis d'una habitació que llogaven per vint-i-quatre dòlars al mes a Tratman Avenue.

Els germans de la seva mare, els quatre nois Hayman, tots ells corredors de borsa, no es van oferir mai a saldar el deute amb el banc per aturar l'execució hipotecària. Potser ells també les havien passat magres, però conservaven el despatx de Maiden Lane. Al cap d'un any, quan el Parkinson es va començar a fer massa greu per ignorar-lo, l'únic que van fer els germans va ser trobar una feina de missatger per a en Jasper al barri dels diamants: un món que ell trobava desconcertant, ple de jueus estranys vestits amb trajos negres que bramaven les ordres en ídix i amb un alè que podia a pastrami.

En última instància, però, tot allò tant era, va explicar en Jasper a l'Emma, perquè ell secretament era un fill bastard. Li agradava el dring shakespearà de la paraula: era el fill il·legítim del doctor Sir Edward St. John Jasper Lowsley, nascut a Anglaterra. En Jasper estava convençut que la Lillian, la seva mare, una antiga periodista vital i atractiva gairebé dues dècades més jove que el seu marit, havia tingut una història amb el doctor Lowsley, el proctòleg de Park Avenue que va tractar el seu pare durant els anys d'abundància d'abans que petés la borsa. L'Emma no va posar mai en qüestió el grau

de versemblança de la història ni la total absència del gran metge en la vida d'en Jasper. A ella també l'havia abandonat, el seu pare. Se'l va escoltar tota bocabadada, com si allò expliqués el seu accent tan particular, tot i que, si et paraves a rumiar-hi (cosa que l'Emma s'estimava més no fer), de fet no l'explicava.

Quan l'Emma i ell es van conèixer, en Jasper havia deixat enrere la misèria dels recambrons del carrer Quaranta-set Oest i s'havia traslladat a Chelsea, on feia d'ajudant de l'encarregat del magatzem de la Longines-Wittnauer. La feina consistia a dur el control de l'inventari, és a dir, seguir la pista de cada rellotge suís que entrava al magatzem i assegurar-se que ningú tenia els dits massa llargs. Estava decidit, va explicar a l'Emma, a deixar el sector de la joieria per passar al món editorial.

Divuit mesos després del diumenge que l'Emma li va escriure el seu telèfon a la contracoberta del llibre de pregàries, l'Emma i en Jasper es van casar a l'església de St. Barnabas. L'Emma va pensar a convidar el seu pare de debò, el que l'havia abandonada quan era un nadó, però l'home parava en alguna banda de l'oest, i ningú sabia com posar-s'hi en contacte. En qualsevol cas, no va voler que fos en Pat Kelley qui la dugués a l'altar. Va recórrer el passadís de l'església del bracet del cap de la sagristia. Els amics del cor li van preparar el convit al vestíbul de l'església. Després del casament se'n van anar a Penn Station per agafar el tren que pujava a les cascades del Niàgara i van caminar pel Peace Bridge. Feia poc que el general Eisenhower s'havia imposat a Adlai Stevenson, els Estats Units havien llançat la seva primera bomba d'hidrogen i els Rosenberg eren a la presó. Eren a primers de

novembre, feia fred i hi havia núvols de tempesta, i van veure un arc de Sant Martí. Amb l'excepció d'algunes escapades a Croton-on-Hudson amb la seva amiga Marnie Beech, era el primer cop que l'Emma sortia de la ciutat.

Un cop van haver tornat, el nou matrimoni es va instal·lar al pis d'en Jasper. La majoria d'amistats de l'institut de l'Emma se n'anaven de Nova York, però almenys ara s'havia desempal·lalat d'en Pat Kelley, finalment. A dues parades de metro o una bona caminada del bloc atapeït on s'havia criat, el piset d'una sola habitació d'en Jasper li semblava un santuari. Hi havia arbres a la vorera i tenien vistes al pati interior. L'Emma comprava llibres de cuina i passava per la botiga de queviures quan tornava de treballar a l'oficina que un enginyer tenia sobre el terreny, al solar on s'havia de construir la nova autovia que travessaria el Bronx. Havent sopat, en Jasper i ella llegien, escoltaven discos o peces teatrals a la ràdio i jugaven a dames o a l'Scrabble. Tenien vint-i-set i vint-i-sis anys, i tots dos se sentien orfes. Tindrien fills, esclar, però encara no era el moment. De vegades agafaven el tren per anar a l'església de St. Bartholomew, a Park Avenue, per sentir els sermons excel·lents que hi feia el bisbe Sutton. En Jasper el coneixia perquè una vegada havia deixat a la diòcesi uns quants llibres de pregàries de la seva col·lecció particular per a una exposició. Al final d'una missa, mentre els fidels desfilaven i es donaven la mà, el va presentar a l'Emma. Sortint de l'església passejaven pel parc o es ficaven en algun museu. L'Emma ja no cantava al cor de l'església de l'Expiació. Ara anaven tots dos a St. Peter, i allà hi havia un cor semiprofessional que no tenia lloc per a ella. Amb el temps van anar veient cada cop menys els amics de l'Emma que encara vivien a la ciutat, que eren uns bromistes

i uns xafarders i tenien opinions sense cap ni peus. Quan es veien algun vespre la cosa no acabava de rutllar mai, perquè en Jasper no jugava a cartes ni sabia parlar-hi. L'Emma el notava incòmode. Potser era tímidesa, o que estava massa per damunt de tota la resta.

Feia un any que estaven casats quan en Pat Kelley va caure mort d'un ictus i una insuficiència hepàtica aguda. A ningú li va saber greu que es morís, a la mare de l'Emma tampoc. Ara que no hi era, la mare podia viure de les pagues de la seguretat social. Ja no dependria del suport econòmic de la seva filla, i l'Emma i en Jasper per fi es podrien plantejar començar una família. La majoria d'amigues de l'Emma ja tenien criatures d'un o dos anys. La veritat era que tenir un fill no havia sigut mai una de les seves fantasies. De petita, els seus somiejos eren plens de viatges. Llegia *Les mil i una nits* i s'imaginava recorrent els mercats de Mesopotàmia, o collint petxines en una platja del Tahití de Gauguin, o fent un *café au lait* a la cafeteria d'una estació de tren parisenca. Es preguntava si tots aquells anys amb en Pat Kelley li havien fet malbé l'instint sexual, si l'havien fet menys dona. Perquè totes les dones en volien, oi, de criatures? Però l'Emma sabia que els nadons es convertien en nens, i que eren els nens el que feia que hi hagués una família.

El somni d'en Jasper, treballar en una editorial, era més realista. Poc després de la mort d'en Pat Kelley es va presentar a tot un seguit d'entrevistes de feina i el van agafar d'ajudant de l'encarregat de magatzem de la McGraw Hill. Un vell amic de la policia muntada voluntària de Central Park li va